

І.М. ЛОПАТКО,

начальник відділу з питань економіки
природокористування та туризму
Департаменту економічного
розвитку, торгівлі та туризму
Миколаївської облдержадміністрації,
м. Миколаїв

ПОТЕНЦІАЛ РЕГІОНАЛЬНИХ ЛАНДШАФТНИХ ПАРКІВ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ

Територія Миколаївської області має значний та унікальний природо-ресурсний потенціал, представлений різноманітними природними комплексами. Серед природних комплексів зустрічаються і ділянки степу, гірські відслонення, лісові гайки, морське узбережжя, природні лікувальні ресурси. Мальовничі краєвиди простираються зі сходу до заходу та з півночі до півдня. Вигідне географічне розташування по відношенню до транзитних шляхів, наявність археологічних та історико-культурних пам'яток, кліматичні особливості області створюють умови для успішного розвитку туризму і рекреації.

Різноманітність ландшафтів, тваринного та рослинного світу обумовили визначення окремих територій як об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ), що мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність та *визначаються* як національне надбання щодо якого встановлюється особливий режим охорони, відтворення і використання, у тому числі і в рекреаційних цілях.

За станом на 01.01.2014 фактична площа ПЗФ Миколаївської області становить понад 75,0 тис га, або 3,07% території області (площа ПЗФ України 6,05 %) і налічує 141 об'єкт, 8 з яких мають загальнодержавне значення [1].

На території області природно-заповідний фонд представлений майже всіма категоріями природоохоронних об'єктів: природні заповідники – 1, біосферні заповідники – 1 (частина Чорноморського біосферного заповідника), зоопарк «Миколаївський зоопарк» – 1, національні природні парки – 2, регіональні ландшафтні парки – 5, заказники – 55, заповідні урочища – 13, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва – 20, пам'ятки природи – 43.

Відповідно до Закону України «Про природно-заповідний фонд України» [2] до повноважень національних і регіональних ландшафтних парків входить не тільки охорона та збереження цінних природних і історико-культурних комплексів, а й створення умов для розвитку туризму, організованого відпочинку населення та інших видів рекреаційної діяльності. При цьому особливого значення набуває невиснажливе

використання природних ресурсів, що характерне для розвитку екологічного туризму, який має зайняти відповідну нішу в туристичній індустрії як регіону, так і країни.

Враховуючи, що об'єкти цих категорій мають адміністрації та певний штат співробітників, а також на законодавчих підставах можуть створювати додаткові чинники для розвитку туристичної галузі – як для підвищення якості сервісу при обслуговуванні туристів спеціалізованими туристичними агенціями, так і для підвищення зацікавленості самих відпочиваючих при виборі того чи іншого маршруту подорожі шляхом пропонування додаткового еколого-освітнього, пізнавального, рекреаційного продукту, їх слід розглядати як потенційну основу для розвитку екологічного туризму, зокрема у формі організації туристських (пізнавальних, спортивних, дослідницьких) подорожей в унікальних природних умовах.

Світовий і державний досвід впровадження екотуризму має певні спільні напрями реалізації, що впроваджуються і в регіональних ландшафтних парках Миколаївщини - «Кінбурська коса», «Гранітно-степове Побужжя», «Тилігульський», «Приінгульський».

Протягом двох останніх років фахівцями регіональних ландшафтних парків розроблено ряд пропозицій екологічного продукту щодо туристичних послуг на території природно-заповідного фонду, які користуються попитом не тільки у школярів, для яких вказані послуги надаються безкоштовно, а й у відвідувачей РЛП та транзитних груп туристів.

Серед еколого-туристичних пропозицій регіональних ландшафтних парків можна окремо виділити такі напрями:

Відпочинок на облаштованих рекреаційних ділянках.

Цей напрям користується попитом, здебільшого, у неорганізованих груп туристів - так званих «дикарів», яких приваблюють території, де природне середовище порівняно мало змінене діяльністю людини та наявні рідкісні і унікальні природні об'єкти. Облаштування ділянок сміттєзбірниками, саморобними столами, лавками, місцем для вогнища дає можливість регулювати навантаження на природні ресурси та локалізувати вплив відпочиваючих на навколишнє середовище.

Найбільш цінним та затребуваним серед відпочиваючих залишається пляжний відпочинок. У поточному році на території регіональних ландшафтних парків області облаштовано 26 рекреаційних ділянок, розташованих, здебільшого, по берегах водних об'єктів. Але такий напрям туристичних послуг зазнає негативного впливу від наявного економічного стану та рівня доходів громадян та в наших кліматичних умовах має сезонний характер.

Через відсутність в РЛП власної інфраструктури щодо розміщення відпочиваючих у комфортабельних приміщеннях найбільшим попитом користуються так звані «транзитні екскурсійні маршрути» - *еколого-освітній туризм, маршрути вихідного дня.*

Заповідною територією області пролягає багато різноманітних маршрутів, які розроблено з урахуванням наявної транспортної та готельної інфраструктури. Це найбільш активний вид рекреації, деякі маршрути якої включають і спортивний туризм, і кінні прогулянки, і пізнавальний (спостереження за птахами) туризм. На Кінбурне та Тилігульї є озера з лікувальною гряззю, які користуються попитом в оздоровчих цілях.

Таки короткочасні маршрути також можуть вирішувати проблему зайнятості та різноманітності дозвілля великої кількості туристів, що перебувають на відпочинку у Чорноморській курортній зоні.

Проте, невелика кількість туроператорів, що зацікавлені реалізовувати пакети турів екологічними стежками та приєднувати екомаршрути до власних пакетів, не забезпечує ці пропозиції попитом у повному обсязі.

Наразі, з метою розвитку туристично-рекреаційної діяльності місцевими органами виконавчої влади підтримується розвиток регіональних ландшафтних парків саме в цьому напрямку - створення умов для екскурсійної діяльності, прокладання еколого-туристичних стежок та створення візит-центрів [3] тощо.

Інформація про унікальні території та роботу регіональних ландшафтних парків в цьому напрямку розміщується на веб-сайтах облдержадміністрації та самих РЛП, презентується на міжнародних спеціалізованих виставках, таких як «Україна. Подорожі та туризм»/УІТТ'2013, на міжнародних ярмарках туристичних послуг (Національний виставковий центр «Белекспо», м. Мінськ), міжнародних виставках («ТурЕКСПО», м. Львів) тощо.

Тісно пов'язаний з еколого-освітнім туризмом є напрямок *екологічної освітньо-виховної роботи*, яка безоплатно проводиться серед місцевого населення, школярів та студентів. В рамках забезпечення еколого-освітньої діяльності у 2013 році проведено більше 100 еколого-освітніх заходів (лекції, екскурсії, конференції, виставки тощо), 15 еколого-виховних акцій із залученням школярів та студентів.

Цей напрямок ми відносимо до туристичної діяльності так, як він спрямований на виховання любові до природи, спонукає до відвідувань різноманітних куточків рідного краю та працює на перспективу.

Протягом 2013 року еколого-рекреаційними послугами регіональних ландшафтних парків скористалися понад 15,0 тис. осіб різних вікових категорій. Обсяг наданих туристичних послуг склав близько 40,0 тис. грн.

Але, підсумовуючи регіональні здобутки маємо сказати, що такий обсяг рекреаційних заходів з боку РЛП є недостатнім як для організації якісних послуг з відпочинку у природному середовищі, так і для додаткового залучення фінансових ресурсів на розвиток організованого туризму та інших видів рекреаційної діяльності.

Перепонами у розвитку екотуризму на базі регіональних ландшафтних парків на цей час є не тільки недосконалість природоохоронного та туристичного законодавства, відсутність єдиної стратегічної концепції

екотуризму, економічного механізму надання рекреаційних послуг, нормативів плати, відсутність проектів організації території регіональних ландшафтних парків тощо, а й певними обмеженнями, що регламентуються відповідними Положеннями, фінансовими та кадровими умовами, наявною матеріальною базою.

Проте, враховуючи, що екологічний туризм є стимулюючим чинником для розвитку багатьох інших галузей економіки - сільського господарства, виробництва харчових продуктів, відродження ремесел, ресторанно-готельного господарства, головна умова успішного його розвитку полягає у зацікавленості та налагодженні співпраці між суб'єктами туристичної діяльності, установами природно-заповідного фонду та місцевими громадами.

Екологічний туризм може бути альтернативним видом господарської діяльності, що дасть можливість заробляти як установам природно-заповідного фонду, так і місцевому населенню, розвиваючи сферу послуг.

Розвиток екотуризму у регіоні повинен бути завданням комплексної збалансованої програми, у реалізації якої зацікавлені всі ланки суспільства – від влади до громади.

Список використаних джерел:

1. Загальна характеристика природно-заповідного фонду області [Електронний ресурс] / Управління екології та природних ресурсів миколаївської облдержадміністрації. – Режим доступу: <http://www.duesomk.gov.ua/main.php?act=zhpo>

2. Закону України «Про природно-заповідний фонд України» [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-12/print1389939241605624>

3. Розпорядження голови Миколаївської облдержадміністрації від 31.01.2014 №15-р «Про заходи щодо підготовки до літнього оздоровчо-туристичного сезону 2014 року в Миколаївській області» [Електронний ресурс]/Миколаївська обласна державна адміністрація. – Режим доступу: <http://www.mykolayiv-oda.gov.ua/ua/oda/order/> .